

Jämställdhetspolitik och praktik

– i världen, Europa och Sverige

– Kvinnor och män har lika värde och lika mänskliga rättigheter. Alla bekänner sig till målen i FN:s kvinnokonvention och milleniemål. Regeringsföreträdare från fattiga och rika länder är överens. Alla talar så väl om hur det borde vara. Det är en mental förändring, som är värd att notera.

Fakta

Namn: Gertrud Åström

Ålder: 54 år

Familj: Lars och tre barn som är 24, 21 och 17 år.

Arbete: Jämställdhets-kämpe. Eget företag Hela HUT AB. Ordförande i Sveriges Kvinnolobby.

Bok/böcker på mitt nattygsbord: Flera, bl a I döda språks sällskap av Ola Wikander och No och jag av Delphine de Vigan.

Gertrud Åström har deltagit i den femtiofjärde sessionen av Commission on the Status of Women (CSW) i New York i mars och har färskare intryck att förmedla. CSW samlades för att gå igenom länderrapporter om vad som skett sedan Peking-deklarationen om kvinnors rättigheter antogs 1995 (Beijing +15). Gertrud jämför utifrån sin långa erfarenhet som jämställdhetspredikant i Sverige och utomlands.

– Den mest positiva förändringen som redovisades är att kvinnors tillgång till utbildning har ökat både när det gäller grundutbildning och högre utbildning, menar Gertrud.

– Men jag upplever en starkare polarisering mellan liv och lära. I teorin är alla eniga. I praktiken är det sämre, fortsätter Gertrud. Alla redovisar vad de lyckats med. Ofta handlar det om att länderna ändrat sin lagstiftning. Men man nämner inte att det är si och så med tillämpningen.

Det gäller också "jämtegrering" (gender mainstreaming), som betyder att man på varje område ska väga in hur ett tänkt beslut påverkar kvinnor respektive män. Alla säger att detta är utmärkt men i verkligheten ser man få ställen där principen används. Varför gör inte regeringarna vad de säger sig vilja uppnå? En förklaring är att medel saknas men även det utbredda hyckleriet spelar roll. Somliga länder har trots allt nått framsteg när det gäller jämställdhet mellan kvinnor och män medan andra gått i motsatt riktning. För många afrikanska länder är det skäl att vara mera

pessimistisk än för 50 år sedan. Kvinnors underordning upphör inte automatiskt därför att man inför ett mera demokratiskt styrelseskick.

Ett av FN:s mål är att främja kvinnors makt. Ett tecken på framgång är att kvinnors representation i beslutande församlingar har ökat i några länder. Däremot har man inte förmått hejda fattigdomen som innebär att flera människor – mest kvinnor och barn – är hungriga. Eller förhindra att både mödra- och barnadödlighet ökat. Kvinnors reella makt är alltså inte tillräckligt stor.

Regeringsrepresentanterna hänvisar till den globala ekonomiska krisen som orsaken till att kvinnors villkor inte förbättras. Gertrud menar att skälen snarare är de ojämlika samhällsstrukturer som existerade före den nuvarande krisen.

I nom EU är det tydligt att man hoppas på att kvinnorna ska lösa krisen genom att öka sin andel av arbetskraften. Utgångsläget varierar mellan de olika medlemsstaterna men gemensamt är en åldrande befolkning och att det föds färre barn. Regeringarna är överens om att kvinnor ska kunna försörja sig själva, som det står i kvinnokonventionen. Bland de europeiska länderna som deltog i CSW utmärkte sig särskilt Spanien – ordförandeland i EU under första halvåret 2010. Den spanska regeringen förde därmed hela EU:s talan och gjorde det bra, anser Gertrud. Man försöker föra en feministisk politik.

Från jubileumsnumret av Hertha

”De nordiska länderna är rika för att de är jämställda – inte jämställda för att de är rika”

*A*ven den norska jämställdhetsministern Audun Lysbakken gjorde ett starkt intryck på Gertrud Åström:

– Eftersom Norge inte är med i EU kan de föra sin egen politik. Statsrådet Lysbakken menade att de nordiska länderna är rika för att de är jämställda – inte jämställda för att de är rika.

När det gäller jämställdheten i Sverige, blir Gertrud dyster igen. Hon menar att regeringen har en riktig analys – arbetslinjen ska i hög grad gälla kvinnorna. Men i praktiken försämrar man bl a för ensamstående föräldrar som i de allra flesta fall är kvinnor.

– 1992 började man mäta löne- och inkomstskillnader efter skatt mellan män och kvinnor. Fortfarande tjänar män 8 procent mera än kvinnor (i likvärdiga yrken). Förklaringen till skillnaderna då var att kvinnor hade lägre utbildning och kortare yrkeslivserfarenhet. Efter ca 20 år är kvinnorna ikapp männen vad gäller utbildning men skillnaderna i ingångslön kvarstår. Inkomstskillnaderna efter skatt har ökat.

Gertrud hänvisar både till statistik som gäller akademiker och till en undersökning som Handelsanställdas förbund gjort. Med hänvisning till killars högre marknadsvärde får de mera betalt än tjejerna när de börjar i kassan på en stormarknad.

– Detta borde vara olagligt, menar Gertrud. Samtidigt understryker hon att man inte generellt ska lagstifta om minimilöner i Sverige eftersom vi har en fungerande avtalsmodell.

Hon efterlyser andra åtgärder från regeringen. Den har försvagat jämställdhetslagen genom att reglera att företag med färre än 25 anställda inte behöver göra jämställdhetsplaner. Lönekartläggningar behöver inte göras tätare än vart tredje år. På så sätt har parterna ett sämre underlag för löneförhandlingar.

Sedan länge befinner sig kvinnor och

män på olika delar av den svenska arbetsmarknaden. Män väljer mellan cirka trehundra yrken medan kvinnors arbetsmarknad består av cirka trettio yrken. Detta beror bland annat på att kvinnors arbetsuppgifter klumpas ihop i breda kategorier (t ex vård) där man inte kan urskilja nyanserna i arbetsuppgifterna på samma sätt som när det gäller teknik där männen dominerar. Här borde regeringen ta initiativ till en översyn av yrkesklassificeringen för att den ska kunna användas som underlag för löneutveckling.

– Regeringen är ansvarig för att kvinnokonventionens villkor uppfylls. Därför borde man också se till att ta fram jämförelser för olika hushållstyper så att man kan följa den ekonomiska utvecklingen för t ex ensamföräldrar, framhåller Gertrud.

*V*ad kan kvinnorörelsen i Sverige göra? Det är dags för oss att ta ett stort och brett initiativ, menar Gertrud. Hon jämför med rösträttsfrågan och den andra vågens kvinnorörelse på 1960-talet då kvinnors rätt till sin egen kropp och till egen försörjning formulerades.

– Nu är de stora frågorna hållbarhet och rättvisa. Att verka för ett hållbart arbetsliv där ingen blir utsliten är en viktig utmaning. Att formulera förutsättningarna för en hållbar omsorg – hur vi tar hand om barn, sjuka, gamla, dvs de beroende i samhället – är en annan. Gertrud understryker, att omsorg utan underordning måste vara möjlig. Exploatering och förtryck av kvinnor frodas i de ohållbara samhällena.

– Att återigen sätta det gemensamma i fokus efter en period av hård individualisering borde vara målet. Då kan vi också inkludera global rättvisa och omsorg om jorden i Elin Wägners anda.

Birgitta Nyrinder

Boktips på tema jämställdhet:

Beijing + 15 The platform for Action and the European Union. (2009) Rapport om vad EU gör för att förverkliga FN:s handlingsplan.

Hur jämställda är kvinnor i Sverige? Om kvinnors rättigheter på lättläst svenska. (2009) Ladda ned från www.sveriges-kvinnolobby.se

Fredrika Bremerförbundets jubileumsnummer av tidningen Hertha som firar 150 år. (2009) Kan beställas på www.fredrikabremer.se